

Sygn. akt III U 407/18

WYROK W IMIENIU RZECZYPOSPOLITEJ POLSKIEJ

Dnia 22 stycznia 2019r.

Sąd Okręgowy w Suwałkach III Wydział Pracy i Ubezpieczeń Społecznych

w składzie:

Przewodniczący:	SSO Mirosław Kowalewski
Protokolant:	st. sekr. sądowy Marta Majewska-Wronowska

po rozpoznaniu na rozprawie w dniu 22 stycznia 2019r. w Suwałkach

sprawy **K. L.**

przeciwko Zakładowi Ubezpieczeń Społecznych Oddział w O.

przy udziale uczestnika postępowania M. L.

o ustalenie

w związku z odwołaniem K. L.

od decyzji Zakładu Ubezpieczeń Społecznych Oddział w O.

z dnia 7 czerwca 2018 r. znak (...)

oddala odwołanie.

UZASADNIENIE

Decyzją z dnia 07.06.2018r. Zakład Ubezpieczeń Społecznych Oddział w O., powołując się na art. 83 ust. 1 pkt 1, art. 68 ust. 1 pkt 1 lit. a ustawy z dnia 13.10.1998r. o systemie ubezpieczeń społecznych (t.j. Dz.U. z 2017r. poz. 1778 ze zm.) oraz art. 83 § 1 kc w związku z art. 300 kp stwierdził, że K. L. jako pracownik u płatnika składek M. L. nie podlega od dnia 01.02.2018r. obowiązkowym ubezpieczeniom: emerytalnemu, rentowemu, chorobowemu i wypadkowemu.

Argumentował, iż wszczęcie postępowania wyjaśniającego było związane z krótkim okresem pomiędzy zgłoszeniem do ubezpieczeń społecznych K. L. a wystąpieniem u niego niezdolności do pracy tj. od 01.02.2018r. do 02.02.2018r. W ocenie Zakładu okoliczności sprawy wskazują, iż celem zawarcia umowy o pracę zawartej przez K. L. i M. L. nie było faktyczne realizowanie stosunku pracy, lecz stworzenie pozorów jego realizowania w celu uzyskania przez K. L. statusu pracownika, którego zdobycie uprawniłoby do nabycia prawa do zasiłku chorobowego. Organ rentowy uznał, że płatnik składek nie miała rzeczywistej potrzeby zatrudnienia pracownika na danym stanowisku, tym bardziej, że w swoich wyjaśnieniach podała, iż podczas nieobecności K. L. w pracy jego obowiązki wykonywała osobiście. Organ rentowy wskazywał na brak dowodów potwierdzających wykonywanie przez K. L. obowiązków pracowniczych w dniu 01.02.2018r. Jego zdaniem między stronami doszło jedynie do formalnego zawarcia umowy o pracę oraz wytworzenia

dokumentacji wyłącznie dla celów dowodowych. Jako świadka świadczenia pracy przez K. L. wskazano drugiego pracownika firmy zatrudnionego na 1/4 etatu - E. L. - córkę M. L., która jest powiązana zarówno z pracodawcą jak i z ubezpieczonym. Ponadto K. L. przed podjęciem zatrudnienia nie posiadał tytułu podlegania do ubezpieczeń społecznych, a stronami niniejszego stosunku pracy są osoby sobie bardzo bliskie - ubezpieczony jest synem płatnika składek.

Odwołanie od tej decyzji złożył K. L. domagając się jej zmiany i ustalenia, że od dnia 01.02.2018r. podlega obowiązkowym ubezpieczeniom społecznym: emerytalnemu, rentowemu, chorobowemu i wypadkowemu jako pracownik M. L.. Jego zdaniem powstanie zdarzenia uzasadniającego wypłatę zasiłku chorobowego już następnego dnia po rozpoczęciu zatrudnienia nie może przesądzać o prawie do odmowy uznania podlegania przez niego obowiązkowemu ubezpieczeniu. W toku postępowania przed organem rentowym została przedstawiona dokumentacja pracownicza, opis okoliczności związanych z podjęciem pracy przez wnioskodawcę oraz opis zakresu powierzonych mu obowiązków, które powinny być wystarczającym dowodem na rozpoczęcie zatrudnienia. Do odwołania dołączył zapisy z programu komputerowego obsługującego klientów gabinetu kosmetycznego, z zapisami wykonanymi przez odwołującego czynnościami w dniu 01.02.2018r. Jego zdaniem stanowisko zaprezentowane w decyzji organ rentowy oparł wyłącznie na przesłance krótkiego okresu świadczenia pracy, które było przerwane nagłym zdarzeniem, powodującym niemożność kontynuowania pracy.

W odpowiedzi na odwołanie organ rentowy wniósł o jego oddalenie. Podtrzymał podstawy skarżonej decyzji.

Sąd Okręgowy ustalił, co następuje:

K. L. (ur. (...)) ma wykształcenie gimnazjalne. Nie ukończył liceum – szkołę porzucił w III klasie. Z opinii wychowawczynie odwołującego w (...)w O. wynikało, że miał on dużo nieobecności, osiągał słabe wyniki w nauce i sprawiał problemy wychowawcze. Utrzymywany był stały kontakt z matką odwołującego – M. L., która na bieżąco była informowana o nieobecnościach odwołującego. K. L. nie chciał korzystać z pomocy pedagoga szkolnego (opinia k. 57).

Odwołujący w dniu 05.01.2017r. ukończył warsztaty szkoleniowe „Masaż Lomi Lomi”, w dniu 09.01.2017r. ukończył warsztaty szkoleniowe „Masaż tajski stóp”, natomiast w dniu 16.01.2017r. ukończył warsztaty szkoleniowe „Masaż kamieniami i bańka chińską”. Warsztaty były organizowane przez (...)w B..

W dniu 24.03.2017r. odwołujący złożył do Powiatowego Urzędu Pracy w O. wniosek o dofinansowanie na podjęcie działalności gospodarczej. W wyniku oceny merytorycznej jego wniosek został rozpatrzony negatywnie. Maksymalna ilość punktów możliwych do uzyskania wynosiła 30, natomiast wniosek odwołującego została oceniony przez komisję na 16 punktów – przy minimalnej ilości 17 punktów.

M. L. od kilkunastu lat prowadzi działalność gospodarczą pod firmą (...) w O.. Z zeznania podatkowego za 2017r. wynikało, że M. L. uzyskała dochód w wysokości 5.070,67zł, natomiast za pierwsze półrocze 2018r. wskazywała stratę – 24.595zł.

W ramach prowadzonej działalności gospodarczej M. L. osobiście wykonuje zabiegi kosmetyczne oraz masaże. Od 02.09.2013r. zatrudnia jednego pracownika – córkę E. L.. Jest ona zatrudniona na czas nieokreślony jako kosmetyczka – recepcjonistka, w wymiarze 1/4 etatu, za minimalnym wynagrodzeniem,

Z wyjaśnień odwołującego i M. L. wynikało, że propozycja zatrudnienia wyszła od matki. Uczestniczka postępowania chciała „przyuczyć” go do pracy w okresie, gdy w jej zakładzie jest mniejszy ruch.

W dniu 31.01.2018r. odwołujący uzyskał zaświadczenie lekarskie potwierdzające brak przeciwwskazań do wykonywania przez niego czynności na stanowisku recepcjonisty.

W dniu 31.01.2018r. strony podpisały umowę o pracę, na podstawie której K. L. miał wykonywać pracę na stanowisku recepcjonista – masażysta, w wymiarze 1/8 etatu za najniższym wynagrodzeniem. Prace miał rozpocząć od dnia 01.02.2018r. i wykonywać przez 1 godzinę dziennie. Pisemny zakres obowiązków nie został sporządzony. Z wyjaśnień

odwołującego i M. L. wynikało, że miał przyjmować telefony, zapisywać klientki na wizyty i odpowiadać na pytania przez komunikatory społeczne.

Świadkowie A. P. i A. B. - klientki M. L., zeznały, że w dniu 01.02.2018r. widziały odwołującego w zakładzie kosmetycznym.

Z dokumentacji medycznej nadesłanej przez (...) w S. wynikało, że w dniu 02.02.2018r. odwołujący został skierowany przez lekarza rodzinnego do szpitala (...) (godzina wystawienia skierowania – 12.37). Tego samego dnia ok. godziny 18.28 odwołujący został przyjęty na Oddział (...). Z wywiadu lekarskiego wynikało, że odwołujący nie był wcześniej leczony psychiatrycznie ani odwykowo. Do szpitala został dowieziony przez M. L. – matkę. W nocy z 1 na 2 lutego 2018r. dokonał samookaleczenia szyi w dwóch miejscach. Miał myśli samobójcze. Podał, że od 3-3,5 miesięcy jego samopoczucie stale się pogarsza, strasznie się męczy, czuje się samotny, nie może się dogadać z ludźmi. W liceum używał marihuany. Z relacji M. L. wynikało, że odwołujący był zmieniony psychicznie od kilku miesięcy, latem 2017r. miał wiele planów, był w euforii. Od 2 miesięcy był apatyczny, nie spożywał posiłków bądź w małej ilości, nie mył się przez tydzień, nie spał w nocy bądź przespiał cały dzień, izolował się. Odwołujący się był hospitalizowany w Szpitalu (...) od 02.02.2018r. do 09.03.2018r. z rozpoznaniem schizofrenii paranoidalnej. Został objęty opieką psychologiczną. Przy wypisie zalecono odwołującemu systematyczne stosowanie leków zgodnie z zaleceniem lekarza, całkowity zakaz picia alkoholu i zażywania środków psychotropowych.

Od momentu hospitalizacji – od 02.02.2018r. - odwołujący jest niezdolny do pracy.

Sąd zważył, co następuje :

Zgodnie z treścią art. 83 §1 kc w zw. z art. 300 kp nieważne jest oświadczenie woli złożone drugiej stronie za jej zgodą dla pozorów. Jeżeli oświadczenie takie zostało złożone dla ukrycia innej czynności prawnej, ważność oświadczenia ocenia się według właściwości tej czynności.

Stanowisko Sądu Najwyższego i sądów powszechnych w zakresie zawierania umów o pracę w celu uzyskania świadczeń z ubezpieczeń społecznych (różnego rodzaju) opiera się na licznych orzeczeniach, które zapadały w różnych stanach faktycznych i charakteryzuje się ugruntowaną linią orzecznictwem. Należy zgodzić się ze stanowiskiem, iż samo zawarcie umowy o pracę w celu uzyskania świadczeń

z ubezpieczenia społecznego nie jest sprzeczne z ustawą, jednak umowa o pracę zawarta wyłącznie w celu ich nabycia jest pozorna (tak Sąd Najwyższy

w uzasadnieniu wyroku z dnia 17.03.1998r. sygn. II UKN 568/97; z dnia 18.10.2005r. sygn. II UK 43/05). Również zawarcie pozornej umowy o pracę, zmierzającej do obejścia obowiązujących przepisów prawa, nie daje podstaw do nabycia prawa do świadczeń z ubezpieczeń społecznych (tak Sąd Apelacyjny w Warszawie w wyroku z dnia 06.01.1999r. sygn. III AUa 1142/98).

W sprawie ujawniono szereg okoliczności wskazujących, iż stosunek łączący strony nie był stosunkiem pracy, a celem zawartej umowy z dnia 31.01.2018r. było jedynie włączenie K. L. do powszechnego systemu ubezpieczeń, a następnie uzyskanie przez niego prawa do świadczeń z ubezpieczenia społecznego. Na podstawie tej umowy strony nie miały zamiaru i nie realizowały konstrukcyjnych cech (elementów) tego stosunku.

Strony przedstawiły dokumenty w postaci umowy o pracę, list obecności oraz potwierdzeń odbycia przez odwołującego szkoleń z zakresu bhp, które generalnie nie budziły zastrzeżeń formalnych, jednak w zestawieniu ze stanem faktycznym wskazują na pozorność zawartej umowy o pracę.

Podkreślić należy, iż zastrzeżeń Sądu nie budziło zatrudnienie pracownika, który jest synem M. L. – płatnika składek, ale brak jakichkolwiek dowodów wskazujących konieczność zatrudnienia pracownika oraz świadczenie przez niego pracy. Zgodnie z utrwalonym orzecznictwem w sytuacji kiedy zatrudniana jest osoba bliska z racji pokrewieństwa bądź powinowactwa, muszą być na potwierdzenie jej pracy przedstawione niebudzące wątpliwości dowody. Uzyskanie świadczeń z ubezpieczenia społecznego podlega bowiem kontroli społecznej i ich uzyskanie bądź uzyskanie w wyższej

wysokości nie może być sprzeczne z zasadami współzycia społecznego. Przytoczyć należy wyrok Sądu Najwyższego z dnia 19.09.2003r. II UK 41/03, w którym wskazał, że stwierdzenie zatrudnienia na podstawie stosunku pracy osoby bliskiej pracodawcy wymaga jednoznacznych ustaleń, że zostały spełnione warunki podjęcia takiego zatrudnienia oraz że miało miejsce wykonywanie obowiązków w sposób charakterystyczny dla stosunku pracy. Ponadto z wyroku Sądu Najwyższego z dnia 19.10.2007r. II UK 56/07 wynika, że podleganie ubezpieczeniu społecznemu wynika z prawdziwego zatrudnienia, a nie tylko z samego faktu zawarcia umowy o pracę. Zatem podleganie pracownikemu tytułowi ubezpieczenia społecznego osoby bliskiej pracodawcy uwarunkowane jest statusem pracownika rzeczywiście świadczącego pracę w ramach ważnego stosunku pracy. Wymaga to rygorystycznych ustaleń i przekonywującej oceny, że zostały spełnione formalne i realne warunki podjęcia zatrudnienia, a następnie miało miejsce rzeczywiste wykonywanie przez osoby bliskie obowiązków o cechach kreujących zobowiązanie pracownicze. Jest to bowiem niezbędne dla wyeliminowania z obrotu prawnego zachowań osób bliskich zmierzających do obejścia lub nadużycia prawa do korzystniejszego tytułu świadczeń z tytułu ubezpieczenia społecznego.

Stosunek pracy charakteryzuje się określonymi prawami i obowiązkami, które dotyczą zarówno pracodawcy jak i pracownika. Jak stanowi art. 22 §1 kp - zawierający definicję stosunku pracy - o tym, czy strony istotnie nawiązały umowę o pracę, nie decyduje formalne zawarcie (podpisanie) umowy nazwanej umową o pracę, lecz faktyczne i rzeczywiste realizowanie na jej podstawie elementów charakterystycznych dla stosunku pracy. Celem umowy o pracę jest wykonywanie osobiście przez pracownika pracy określonego rodzaju na rzecz pracodawcy i pod jego kierownictwem oraz w miejscu i czasie wyznaczonym przez pracodawcę. Obligatoryjnym obowiązkiem pracodawcy jest zatrudnianie pracownika za wynagrodzeniem.

Analizując okoliczności zawarcia umowy o pracę należy odpowiedzieć na pytanie, czy M. L. potrzebowała pracownika na stanowisku recepcjonisty – masażysty. Takie stanowisko – zgodnie z postanowieniami umowy – miał zajmować odwołujący. W toku postępowania ustalono, że od 2013r. na stanowisku kosmetyczki – recepcjonistki jest zatrudniona córka M. L.. Trudno zatem racjonalnie uzasadnić zatrudnienie kolejnego pracownika na stanowisku recepcjonisty w tak niewielkim zakładzie kosmetycznym. Kwestia ta była przez Sąd rozważana również przy uwzględnieniu wyników finansowych zakładu kosmetycznego prowadzonego przez M. L., który w 2017r. przyniósł jej dochód na poziomie 5.070,67zł, a w pierwszej połowie 2018r. odnotował stratę w wysokości 24.595zł. Względy ekonomiczne nie uzasadniają zatem zatrudnienia kolejnego pracownika na stanowisku recepcjonisty. M. L. wskazywała, że z czasem odwołujący miał wykonywać też obowiązki masażysty, jednak pozostawało to w sferze domniemywań. Odwołujący na początku 2017r. ukończył trzy kursy masażu, ale nigdy nie pracował jako masażysta i nie posiadał żadnego doświadczenia. Pozyskanie przez niego klientów wymagało nabycia odpowiedniego doświadczenia i praktyki. W tym zakresie pojawia się kolejne pytanie, dlaczego M. L. zdecydowała się na zatrudnienie odwołującego na okres nieokreślony. Brak doświadczenia odwołującego w pracy w ogóle oraz jego zły stan psychiczny przemawiały raczej za tym, aby zatrudnić go na okres próbny. W toku postępowania M. L. wskazywała na młody wiek odwołującego, a zatem racjonalnym wydanej się, aby pierwsza praca młodego człowieka rozpoczęła się od zatrudniania na czas próbny, co daje szansę na sprawdzenie pracownikowi, czy dana praca mu odpowiada i pracodawcy – czy pracownik odpowiada jego wymaganiom. O pozorności umowy podpisanej przez strony świadczy również wymiar czasu pracy, na jaki opiewała. W sytuacji zatrudnienia pracownika w wymiarze 1/8 etatu jest on obecny w pracy przez 1 godzinę dziennie. Trudno uznać za racjonalne zatrudnienie pracownika jako recepcjonisty w wymiarze 1 godziny dziennie, gdyż niemożliwym jest założenie, że przez konkretną godzinę każdego dnia nastąpi kumulacja zgłoszeń klientów np. chętnych do zapisania się na zabieg. Oceniając ten aspekt umowy Sąd miał na uwadze, że M. L. od 2013r. zatrudniała pracownika na stanowisku recepcjonistki – swoją córkę. Ponadto doświadczenie życiowe wskazuje, że osoba korzystająca z usług kosmetyczki po zakończeniu zabiegu - jeżeli taka jest jej wola – zapisuje się na kolejny termin u kosmetyczki. W tym zakresie Sąd nie dał wiary wydrukowi z systemu komputerowego, które miały świadczyć o dokonywaniu takich zapisów przez odwołującego w dniu 01.02.2018r. ponieważ nie wynika z nich, że to właśnie wnioskodawca dokonywał tych zapisów. Wydruki nie zawierają np. loginu identyfikującego konkretnego pracownika, który dokonywał zapisów. Jest to o tyle istotne, o czym już wspomniano wcześniej, że M. L. miała pracownika, który pracował jako recepcjonista, nie można zatem wykluczyć, że zapisów dokonała córka odwołującej.

Zdaniem Sądu okoliczności związane z zawarciem umowy o pracę przez odwołującego i jego matkę potwierdzają o pozorności tej czynności prawnej. Dodatkowym argumentem w tym zakresie jest sekwencja zdarzeń, która automatycznie nastąpiła po podpisaniu umowy o pracę. Analiza dokumentacji medycznej związanej z hospitalizacją odwołującego na Oddziale (...) wskazuje na jego zły stan zdrowia jeszcze przed próbą samobójczą, której dopuścił się w nocy z 1 na 2 lutego 2018r. Wynika z niej, że jego zły stan zdrowia utrzymywał się od kilku miesięcy, nie było to zatem zdarzenie wywołane nagłym pogorszeniem stanu psychicznego. Rozpoznanie wskazuje na istnienie u niego poważnej choroby psychicznej. Należy mieć na uwadze, że pracodawca i jednocześnie matka odwołującego, na co dzień obserwowała stan zdrowia wnioskodawcy. Być może gdyby pracodawcą była osoba obca w stosunku do odwołującego, możliwe, że udałoby mu się ukryć symptomy choroby, jednak stan faktyczny w niniejszej sprawie jest jednoznaczny i nie daje podstaw do snucia takich dywagacji. Na zmianę stanowiska Sądu nie wpłynęły również zeznania świadków, którzy wskazywali, że w dniu 01.02.2018r. widzieli odwołującego w zakładzie kosmetycznym. Ich zeznania stały w sprzeczności z ustaleniami Sądu stanowiącymi o pozorności umowy o pracę.

W tych okolicznościach nie było podstaw do uwzględnienia odwołania i przyjęcia, że K. L. z tytułu zawartej z M. L. umowy o pracę podlega obowiązkowym ubezpieczeniom społecznym: emerytalnemu, rentowemu, chorobowemu i wypadkowemu. Takim ubezpieczeniom pracownicy podlegają ex lege z chwilą nawiązania stosunku pracy do czasu jego ustania (art. 6 ust. 1, art. 11 ust. 1 i 2 oraz art. 12 i art. 13 pkt 1 ustawy z dnia 13.10.1998r. o systemie ubezpieczeń społecznych (t.j. Dz.U. z 2017r. poz. 1778 ze zm.). Zgłoszenie do ubezpieczenia odnosi jednak swój cel tylko wtedy, gdy osoba zgłoszona jest pracownikiem, a więc gdy skutecznie nawiązany został stosunek pracy, czego dotyczy spór w sprawie. Wada oświadczenia woli w postaci pozorności (art. 83 kc) skutkuje nieważnością oświadczenia. Zdaniem Sądu w niniejszej sprawie zostało wykazane, że odwołujący i płatnik składek składając oświadczenia woli świadomie dążyli do osiągnięcia celu w postaci uzyskania świadczeń z ubezpieczenia społecznego, mając świadomość, że wykonywanie pracy stałej przez odwołującego nie będzie możliwe, a M. L. nie zamierza w przyszłości ponieść kosztów wynagrodzenia określonego w umowie. W orzecznictwie Sądu Najwyższego jednolicie przyjmuje się, że użyte w powołanych przepisach pojęcia „pracownik” oraz „stosunek pracy” nie mogą być interpretowane na użytek prawa ubezpieczeń społecznych inaczej niż interpretuje je akt prawny określający prawa i obowiązki pracowników i pracodawców, tj. kodeks pracy (por. wyrok Sądu Najwyższego z dnia 18.05.2012r., III UK 99/11).

W związku z powyższym, na podstawie art. 477¹⁴ §1 kpc orzeczono, jak w sentencji.

mt